

Branschvalidering – för effektivare kompetensförsörjning

Branschvalidering – för effektivare kompetensförsörjning

Branschvalidering är en viktig pusselbit för företagens kompetensförsörjning. Genom branschvalidering kan sådan yrkeskompetens synliggöras och tillvaratas. Branschvalidering är till nytta i alla situationer där en individs yrkeskunskaper behöver synliggöras i relation till en viss yrkesroll eller kvalifikation. Genom branschvalidering kan en individ få skriftliga, aktuella och tillförlitliga bevis på sin yrkeskompetens – bevis som är relevanta för arbetslivet.

Använt på rätt sätt kan branschvalidering vara ett kraftfullt, vägvisande verktyg för stärkt kompetensförsörjning. Staten, företagen och individer har mycket att vinna på ökad användning av branschvalidering. Förkortad utbildningstid, effektivare yrkesväxling, ökad rörlighet och mer träffsäker matchning på arbetsmarknaden är exempel på den nytta som branschvalidering kan bidra med.

Det är därför viktigt att fortsatt stärka möjligheterna till välfungerande branschvalidering inom de branscher där goda förutsättningar för sådan finns. Svenskt Näringsliv med medlemsorganisationer vill på detta sätt ge sin samlade bild av branschvalideringens möjligheter och utmaningar samt peka ut fortsatta utvecklingsbehov för att etablera ett hållbart system för branschvalidering.

Denna skriften är framtagen av arbetsgruppen för utbildningsfrågor inom Svenskt Näringsliv som består av Almega, Glasbranschföreningen, Grafiska företagen, IKEM, Industrier Arbetsgivarna, Installatörsföretagen, IT&Telekomföretagen, Livsmedelsföretagen, Måleriföretagen, Skogs- och lantarbetsgivarförbundet, Svensk Handel, Sveriges Byggindustrier, Teknikföretagen, Transportföretagen, Trä- och möbelföretagen och Visita.

Branschvalidering innebär kartläggning och erkännande av kompetens utifrån branschens kompetensstandard

De yrkesroller som en branschvalidering bygger på formas av marknadens behov. Branschvalidering är en process där en individs kompetens kartläggs och bedöms med utgångspunkt i kompetensstandarder utarbetade av branscherna. Förutsättningarna för att ta fram kompetensstandarder skiljer sig starkt mellan branscher. Inom till exempel den digitala/kunskapsintensiva sektorn, som domineras av globala aktörer där yrkesrollerna ständigt förändras, är förutsättningarna betydligt sämre än i branscher som domineras av över tid stabila roller. Branschernas kompetensstandarder är utgångspunkten för all branschvalidering. De beskriver vad som krävs för att bli anställningsbar i olika branscher och yrkesroller.

En branschvalidering genomförs utifrån en så kallad branschmodell för validering som ofta utarbetats i samarbete mellan arbetsmarknadens parter inom olika branscher. En branschmodell är en fastslagen process för hur branschvalideringen ska gå till. Den specificerar vilka steg den omfattar, hur stegen ska genomföras och vilka verktyg, exempelvis digitala kartläggnings- och testverktyg som ska användas.

Branschvalidering resulterar alltid i skriftlig dokumentation som speglar vilka kompetenser som valideringen visat på och vilka kompetensluckor som en individ visat sig ha i relation till en yrkesroll eller kvalifikation. Resultatet ska kunna användas som avstamp för fortsatta vägval och som bevis på kompetens i relation till utbildning och arbete.

Branschvalidering är till nytta vid etablering, omställning och kompetensutveckling på arbetsmarknaden

I en branschvalidering kartläggs och bedöms en individs yrkeskompetens ingående och strukturerat. Resultatet kan både stödja etablering på arbetsmarknaden men kan också underlätta yrkesväxling och kompetensutveckling genom hela arbetslivet.

Branschvalidering som stöd vid rekrytering, yrkesväxling och kompetensutveckling

Svenskt Näringsliv återkommande rekryteringsenkät som kartlägger medlemsföretagens rekryteringsbehov och försök att rekrytera visar att kompetenskraven på svensk arbetsmarknad förändras snabbt. Den ökade förändringstakten i näringslivet ställer nya krav på medveten och kontinuerlig kompetensutveckling och utbildning där branschvalidering kan fungera som en effektiv vägvisare. Det finns företag som erbjuder medarbetare att genomgå en branschvalidering och använt det som utgångspunkt för vidareutbildning mot nya efterfrågade yrkesroller. Branschvalidering har i dessa fall varit ett viktigt verktyg för att matcha ny efterfrågan på kompetens mot kompetensen hos befintliga medarbetare och därifrån planera utbildningsinsatser.

Svenskt Näringslivs rekryteringsenkät för 2018 visar också att i genomsnitt 7 av 10 företag har svårt att rekrytera den kompetens de efterfrågar. Vart fjärde rekryteringsförsök misslyckas. För att hantera den bristande matchningen mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft är yrkesutbildningar framför allt anpassade utifrån arbetslivet behov avgörande. Branschvalidering kan vara ett effektivt stöd vid rekrytering. Branschmodellutvecklingen har medfört en utveckling av kompetensstandarder. De hjälper företagen att tydliggöra och paketera den kompetens de efterfrågar. Branschvalidering kan därmed fungera som ett stöd vid rekryteringar – som ett sätt att träffsäkert kvalitetssäkra framtida medarbetares kompetens. Även i de fall där ett valideringsintyg visar på att individ saknar viss kompetens för att uppfylla kraven i en yrkesroll kan den informationen vara tillräcklig för ett företag att våga anställa. Från individens perspektiv blir det en möjlighet att synliggöra sin kompetens på ett sätt som företagare kan relatera till och litar på.

En ökad användning av branschvalidering skulle vara till nytta för medlemsföretagen. Många arbetsgivare skulle gynnas av att använda branschmodellernas genomarbetade kompetensstandarder och bedömningsprocess för att säkra trygga, träffsäkra rekryteringar och välgrundad kompetensutveckling. Branschmodellerna behöver användas för att hållas uppdaterade. Ökade valideringsvolymerna för personer i arbetslivet är i ett långsiktigt perspektiv en viktig del i ett hållbart system för branschvalidering.

Branschvalidering för personer i omställning och för arbetssökande

Branschvalidering kan också vara ett kraftfullt stöd för personer i omställning och personer som behöver etablera sig på arbetsmarknaden. Trygghetsstiftelsen, TSL som ägs av parterna på arbetsmarknaden, planerar att öka användningen av branschvalidering för personer i omställning då det ses som ett effektivt verktyg för synliggörande och tillvaratagande av kompetens.

Arbetsförmedlingen har de senaste tio åren haft olika uppdrag där branschvalidering pekats ut som ett viktigt verktyg för att kartlägga och bedöma arbetssökandes yrkeskompetens. Fokus har legat på bättre tillvaratagande av nyanländas kompetens, ett viktigt utvecklingsområde för svensk kompetensförsörjning. Men arbetet har varit trögt och brustit i kvalitet. Arbetsförmedlares kännedom om branschvalideringens möjligheter varierar mycket, likväl kompetensen att använda verktyget på rätt sätt. Antalet individer som anvisats till branschvalidering har inom vissa yrken varit mycket lågt. I många fall har också många individer som lotsats vidare till branschvalidering visat sig ha mycket begränsade yrkeskompetenser att validera – något som en bättre inledande kartläggning hos Arbetsförmedlingen borde fångat upp.

Det är viktigt i detta sammanhang att nämna att Svenskt Näringsliv tycker att Arbetsförmedlingen har spelat ut sin roll och bör reformeras i grunden. På längre sikt ska myndigheten läggas ned i nuvarande form. Innan så sker är det väsentligt att dess nuvarande arbete drivs med fokus på kvalitet och effektivitet.

Det är viktigt att omställningsaktörer och Arbetsförmedlingen ständigt har god tillgång till branschvalidering mot många olika yrkesroller och kvalifikationer. Användningen av branschvalidering för arbetssökande personer behöver öka. Arbetsförmedlingens arbete med branschvalidering behöver bli mer medvetet och förankrat.

För att branschvalideringen ska vara till nytta behövs möjligheter till flexibel och tillgänglig yrkesutbildning

Möjligheter till kompletterande yrkesutbildning måste finnas i varje situation där branschvalidering används. Som individ ska det gå att efter en branschvalidering hitta utbildningar som väl matchar påvisade kompetensluckor. Dagens möjligheter till sådan kompletterande yrkesutbildning brister både i flexibilitet och tillgänglighet.

Det krävs mer flexibla, tillgängliga yrkesutbildningsmöjligheter genom yrkesvux och arbetsmarknadsutbildning

För branschvalideringen är det främst inom yrkesvux och genom arbetsmarknadsutbildning som det är viktigt att säkerställa goda möjligheter till kompletterande yrkesutbildning efter genomförd branschvalidering. Inom yrkesvux har tillgången på branschsäkrade och regionalt angelägna yrkesutbildningsspår många gånger brustit. Tillgången till yrkesvux är också begränsad för personer som vill byta yrkesbana. Incitamenten att om möjligt förkorta individens yrkesutbildning har också varit bristfälliga. Idag är det många gånger ekonomiskt ofördelaktigt att inom yrkesvux förkorta en individs utbildning utifrån påvisade kompetenser i en branschvalidering.

Hos Arbetsförmedlingen har tillgången på relevant arbetsmarknadsutbildning många gånger varit otillräcklig. Det har inneburit begränsade möjligheter för arbetssökande att kompletteringsutbilda sig utifrån ett branschvalideringsresultat. För vissa yrken har också kvaliteten i upphandlade arbetsmarknadsutbildningar varit mycket varierande och i flera fall bristfällig.

Yrkesutbildningsutbudet inom yrkesvux behöver utvecklas ytterligare. Yrkesvux behöver också utvecklas till ett mer öppet och flexibelt yrkesutbildningssystem som även är tillgängligt för personer i yrkesväxling. Det är också avgörande att stärka förutsättningarna och incitamenten att om möjligt förkorta individens tid i yrkesvux utifrån resultaten av en branschvalidering.

Arbetsförmedlingen behöver i högre utsträckning säkra att det finns arbetsmarknadsutbildning som kan kopplas på i de fall där en branschvalidering identifierat kompetensluckor. För att säkerställa arbetslivsrelevans och nationell legitimitet ska den arbetsmarknadsutbildning som Arbetsförmedlingen upphandlar utgå från branschens fastslagna kompetensstandarder.

Kvalitetssäkrade och internationellt jämförbara kvalifikationer

De svenska och europeiska referensramarna för kvalifikationer, SeQF/EQF bidrar med viktiga strukturer för branschens utarbetade kompetensstandarder. Inplacering av kvalifikationer i SeQF/EQF kan ge kvalifikationerna ökad legitimitet. Det gör det också lättare och jämföra olika europeiska länders kvalifikationer och på så sätt öka rörligheten. Nivåplacering av branschens kvalifikationer i SeQF/EQF är hittills i sin linda. På sikt är det viktigt för svenska företags konkurrenskraft att det finns kvalitetssäkrade kvalifikationer som går att relatera till ett internationellt erkända ramverk. Utarbetandet av fler kvalifikationer kan också över tid visa på yrkesroller för vilka det saknas relevanta utbildningsvägar och på så sätt bidra till utveckling av yrkesutbildningssystemet.

Staten behöver ta en mer aktiv roll för att stimulera och stödja branscherna att utarbeta kvalifikationer och få dem nivåplacerade i SeQF/EQF.

Fungerande branschvalidering – en gemensam angelägenhet för stat och branscher

Det ligger både i statens och branschens intresse att det är möjligt att validera en individs yrkeskompetens mot så många yrkesroller som möjligt. Det är därför angeläget att branscherna och staten fortsatt samarbetar för att vidareutveckla och upprätthålla ett välfungerande system för branschvalidering. Samverkan är komplex och måste jämka samman olika aktörers uppdrag, incitament och förutsättningar. Arbetet måste både inriktas på att upprätthålla en stor bredd av och en hög standard på branschvalideringsmodeller men också stimulera användningen av validering – både för personer i och utanför arbete.

Fortsatt stöd för utveckling av hållbara branschvalideringsmodeller

Branschmodellerna för validering ägs och förvaltas av de branscher som utvecklat dem. Branscherna säkerställer att branschmodellerna utgår från aktuella kompetenskrav, att valideringsstegen är tydligt preciserade, samt för att det finns godkända valideringsutförare.

Myndigheten för yrkeshögskolans standard för branschvalidering beskriver de krav som branschvalideringsmodell ska uppfylla. Det är högt ställda krav. Fungerande branschmodeller förutsätter en bransch med engagemang och vilja att utveckla kvalitativa branschmodeller. Men branschernas förutsättningar att utveckla och förvalta hållbara branschmodeller varierar.

Statens stöd, i form av olika tillfälliga utvecklingsmedel, har därför varit avgörande för många branschers möjligheter att förbättra, anpassa och uppdatera sina valideringsmodeller. Staten har exempelvis genom de främjandemedel som följt med snabbspåren och statsbidragen för att utveckla stödstrukturer för ett kvalitetssäkrat lärande inom yrkesintroduktionsanställningar, bidragit med medel som varit avgörande för många branschers möjligheter att utveckla och anpassa sina branschmodeller exempelvis till målgruppen nyanlända.

Samtidigt som statens stöd till branschmodellutveckling varit betydelsefullt har det brustit i långsiktighet och överblickbarhet. Bidrag på under ett år har gjort det svårt för branscher att hinna upprätta genomarbetade projekt. Att bidragen varit spridda på många olika myndigheter har gjort det svårt för branscher att få en överblick över befintliga stödmöjligheter och sätta sig in i varierande ansöknings- och redovisningskrav. Från statens sida har det spridda stödet till branschvalidering medfört bristande uppföljning och överblick. Det har saknats ett mer sammanhållet statligt engagemang – en aktör med kompetens och tydligt utpekade uppdrag att nära stödja, samordna och kvalitetssäkra branschmodellutvecklingen.

Det finns behov av att samla statens stöd till branschvalideringssystemet. Stödet behöver också bli mer långsiktigt. Det är även angeläget att stödet inte bara sker i form av finansiering utan också innefattar metod- och processtöd - funktioner som kan säkra ökad likvärdighet genom att kompensera för branschens olika förutsättningar och behov.

Finansiering av branschvalidering för arbetssökande respektive för personer i arbete

Den praxis som utvecklats gällande finansiering av genomförande av branschvalidering har inneburit att branschvalidering för arbetssökande finansierats av staten medan branschvalidering som använts i kompetensutvecklings- eller rekryteringssyfte finansierats av arbetsgivare eller arbetsmarknadens parter. Det är en bra grundprincip men det kan finnas skäl att initialt och för vissa branscher stimulera ökad användning av branschvalidering för stärkt konkurrenskraft och tillväxt.

Grundprincipen bör vara att staten finansierar användning av branschvalidering för arbetssökande medan arbetsgivare eller arbetsmarknadens parter stödjer branschvalidering i andra sammanhang.

Stärka förutsättningar för ett hållbart system för branschvalidering

Svenskt Näringsliv kommer fortsätta verka för att öka sina medlemsföretags kännedom om och användning av branschvalidering. För att etablera ett hållbart system för branschvalidering och öka användningen av branschvalidering i stort anser Svenskt Näringsliv att:

1. Staten bör samla resurserna och ansvaret för att stödja och följa upp branschvalideringen hos en myndighet - exempelvis Myndigheten för yrkeshögskolan. Utöver finansiellt stöd bör även ett samlat process- och metodstöd erbjudas.
2. Staten bör inrätta ett långsiktigt stöd syftande till att stödja utvecklingen och upprätthållandet av branschmodeller i enlighet med Myndigheten för yrkeshögskolans standard. Stödet kan exempelvis ges för:
 - Utveckling av branschmodeller för fler yrkesroller.
 - Uppdatering av befintliga branschmodeller.
 - Utveckling av kvalifikationer och nivåplacering av dem i SeQF/EQF.
 - Informationsinsatserna om branschvalideringen exempelvis i relation till företag.
 - Stimulera användning av branschvalidering i kompetensutvecklings- eller rekryteringssyfte.
3. Arbetsförmedlingen bör långsiktigt säkra en bred tillgång på branschvalidering. Arbetsförmedlingen behöver fortsatt stärka sin kompetens att använda branschvalidering på rätt sätt. Myndigheten måste också säkerställa att det parallellt med branschvalidering finns relevant kompletterande arbetsmarknadsutbildning som utgår från de nationellt legitima kompetensstandarder som branscherna utarbetat.
4. Staten bör stärka möjligheterna att utveckla branschsäkrade utbildningar inom yrkesvux. Incitamenten att använda branschvalidering inom yrkesvux för att anpassa utbildningens innehåll och förkorta utbildningstiden bör stärkas. Yrkesvux behöver också öppnas upp för personer i yrkesväxling.

www.svensktnaringsliv.se

Storgatan 19, 114 82 Stockholm

Telefon 08-553 430 00